

Povestea unei vieți

Partea IX

La stână și la târguri de fete

Procese și evacuări

1953 – Festivalul Internațional al Tineretului

Aradul intelectual

*Singurul paradis din care nu putem fi goniți
decât cel mult de o boală este memoria.*

De **Stefan Kecskemeti**

La stână și la târguri de fete

Se întâmpla pe teren ca nopțile să mă surprindă departe de dispensarul sau punctul sanitar de obicei situat în reședința comunei. În asemenea situații, vara rămâneam câteodată la stâne, unde, întins pe blănuri de oaie, privind cerul înstelat, ascultam povestirile ciobanilor condamnați luni de zile la tăcerile solitudinii. Aici se încingeau discuții despre literatură, filosofie, psihologie, textele Noului Testament. Acești oameni aveau sute de volumașe ale colecției „Biblioteca pentru toți” răspândite printre țărani, personal sau prin trimeși de Alexandru Vaida-Voevod sau alți demnitari național-țărăniști în campaniile lor electorale din perioada interbelică. De la Rabelais, Victor Hugo, la Eminescu, Coșbuc în literatură, de la Platon și Aristot la Rădulescu Motru sau Spencer în filosofie, de la Tucidide la Pârvan în istorie, găseai la ei textele de căpătâi ale culturii

universale, cărțulii nu ținute ca ornament precum volumele legate în piele în unele biblioteci ai snobilor din orașe, ci citite și răscitite la lumina lămpii cu gaz în lungile seri de iarnă, când era puțin de lucru și femeile țeseau, torceau lâna sau depănușau știuleții de porumb. Era pentru mine un mister diversitatea enormă a moravurilor de la o localitate la alta. Într-un sat, fetele stăteau la masă cu ochii plecați în jos, se retrăgeau timide într-un colț al camerei după cină sau dispăreau discret. Aici, după noaptea nunții, cearșaful trebuia expus vederii critice a consătenelor (este adevărat că uneori roșul provenea de la o pasăre sacrificată în mare secret). În satul vecin, fata lăudată de gazdă pentru calități gospodărești, în timpul discuțiilor nostre savante aruncau ocheade promițătoare, așteptând ca „bătrânii” să se retragă la culcare. Aceste seri minunate au fost udate din belșug cu țării dintre care țuica de Almaș din țara Honțului și mai ales cea de cireșe amare din țara Hălmagiului, mai ales de la Hălmăgel, rămân arome de neuitat.

În discuțiile mai puțin savante, din ironii se puteau descifra rivalitățile dintre localitățile învecinate între ele. Respingând endogamia atât de frecventă la șes, tinerii își alegeau perechea din alte localități, ceea ce era nu de puține ori motiv de răfuială la sau după hora de sfârșit de săptămână.

Am avut plăcerea de a asista la unul din ultimele târguri autentice de fete pe muntele Găina. Fetele cu lada de zestre, îmbrăcate în portul popular al localității de origine, însoțite de familie, ședeau în fața căruței cu coviltir, lângă un foc încins pentru mâncarea ce fierbea mocnit în ceavnă, așteptând „cumpărătorul” cu care desigur erau înțeleși cu mult înainte. Nu mai erau posibile dramele vânzării la un necunoscut. Din păcate, din cauza interdicției de a avea monede de aur, această parte a averii nu mai era la vedere.

Desigur erau expuse spre vânzare și toate articolele produse de oamenii din toată țara moșilor, Hălmagiului, Zarandului, ba chiar și produse din Meseș, din zona Clujului, de pe valea Mureșului de pe versantul opus al Codrului Moma. Prevăzător, m-am mulțumit cu cumpărarea, în locul uneia dintre frumoasele fete, doar a unui tulinic, amintire păstrată și azi, și câteva „cupe” cu lapte prins de bivoliță vândute cu vas cu tot, atât de sățioase încât țineau de foame o întregă zi.

Ce minunăție este tinerețea! Eram lung și slab, Linca dactilografa de la Sanepid m-a poreclit „ludul”, titlu purtat cu onoare toți cei trei ani frumoși petrecuți în acest colectiv simpatic. Spun asta fiindcă de foarte multe ori pe teren, unde plecam luând cu mine bicicleta în „tramvaiul” electric care mergea până la Lipova și Pâncota, pe motorul care mergea spre Brad sau câmpia din

nordul Banatului, zona Sânicolaului Mare, uitam pur și simplu să mănânc, uneori chiar și două zile fără nicio consecință. Atâta doar că pierdeam când lipseam de acasă rația de 350 grame pâine, cât îmi revenea pe cartelă în fiecare zi. Îmi aduc aminte foarte bine cum, mergând pe „Republicii” în dreptul bisericii roșii, în plină zăpada mieilor, aud cândva, în aprilie 1954, în difuzor, desființarea cartelelor, rezultat al victoriilor clasei muncitoare. Diminețile nu mâncam, dar la ora 10, în fiecare zi, ieșeam pe centru într-un bufet și-mi comandam fie doi ardei umpluți cu orez, udați cu un fel de pastă de roșii, un deliciu de care îmi este dor și azi, sau o sută de grame de parizer, muștar și o felie de pâine, totul cu prețul sub 1 leu. Pe atunci un kilogram de crenvurști (încă nu erau crenVUȘTI ca în zilele noastre) costa 11 lei, parizerul 9 lei, mai scumpe au fost brânza de oaie frământată și cârnațul de casă, afumat și delicios, 20 lei. Cu 50 de bani luai un iaurt.

Știu aceste prețuri deoarece serile de iarnă le petreceam acasă, fierbând pe canadiană crenvurști, cu o gașcă de studenți care, nefiind primiți la medicină, s-au refugiat la veterinară. Fiecare aducea cu sine ceva din rația lui de pită. Program mai bun nu aveam - Lidia s-a măritat cu un inginer din Brașov și Erika mi-a făcut vânt din cauza unui simpatic pediatru. Aveam un mic radio Loewe Opta, cu care adesea m-am încălzit în nopțile geroase de iarnă în pat sub pătură. Ascultam singurul post care transmitea muzică ușoară ca lumea, Radio Novisad. Acest post al călăului Tito transmitea știri digerabile în sârbo-croată, română, maghiară.

Vestita fabrică de praline cu ciocolată din Vinga s-a desființat, dar un ingenios întreprinzător, evident în slujba statului, a înlocuit acest produs tradițional cu brânză fermentată tip Romadur, împutită groaznic, dar cu un gust minunat. În fiecare săptămână, duceam acasă la Timișoara două-trei cutii din acest deliciu. Dacă compartimentul de clasa întâia sau a doua mi se părea prea aglomerat, era destul să ridic puțin capacul etanș al unei cutii ca să se creeze loc. Brânza aceasta, dispărută apoi și reîntâlnită după mulți ani la Praga, mai recent într-un supermarket din Feucht, unde trăiește tata, pute infernal a picioare.

La noi, posturile de radio transmiteau știri egale numai de cele din „iepoca de aur”, cu diferența că în locul cântecelor „patriotice”, se putea auzi Ilenuța tractoristă, sau Marinică Marinică și altele, cu texte la fel de inteligente, interpretate, cred că cu silă, de nepieritorul Gică Petrescu. Numai inegalabila Maria Tănase, ascultată cu evlavie în turneele ei, deja bolnavă, nu s-a compromis, deci nu a făcut concesii noului val, rămânând fidelă spiritului de la Tănase.

Procese și evacuări

În noiembrie '52 s-a prăpădit soțul bunicii mele de care mă legau numeroasele discuții cu profundă influență asupra formării mele intelectuale și serile de muzică amintite în altă parte. Știa că va muri, a spus că nimeni din familia lui nu a trăit mai mult de 60 de ani, dar mi-a spus că a fost „ucis” la naționalizare cu 4 ani înainte de a închide ochii pe veci. L-am plâns în cămăruța mea din Arad, înainte de a pleca acasă la înmormântare, așa că bunica mea putea fi mândră de mine, fiindcă nu a mai trebuit nici măcar să stau cu falcă strânsă.

La scurt timp după asta a început seria celor trei evacuări din locuința a mamei și fratelui meu cu termene de maximum 3 ore. Soțul al doilea al mamei, căzut victimă drogurilor, ajuns pe mâna dealerilor, mai avea cabinet particular. Era la vremea respectivă medicul TAPL-ului (trustul de alimentație publică) și a început să facă întreruperi de sarcină interzise de lege. Credea că dacă servește soțiile de polițiști, securiști și ștabi de la partid, nu va păți nimic, dar a fost denunțat de un coleg și condamnat. Așa că în toamna târzie 1952, la ora 11, primesc un telefon disperat de la mama, să vin că e dată afară din locuință. Era o locuință frumoasă cu trei camere, în apropierea pieței Lahovary și un tovarăș procuror dorea să se mute acolo. Învoit cu generozitate de directorul meu căruia i-am spus deschis despre ce este vorba, am plecat cu trenul de ora 12 și pe la orele 14 am găsit-o pe mama descumpănită lângă fratele meu care degeaba încerca s-o consoleze. Mobila, lucrurile din casă erau pe stradă, într-o ploaie mărunță de toamnă. Am adunat tot, am găsit un camion și am depus lucrurile în parte la bunica mea, în parte în cabinetul soțului ei, unde s-a și mutat. Necazul a fost numai că nu se înțelegea deloc nici cu bunica noastră, nici cu soacra și cumnata ei. A făcut o gravă depresie, a doua oară de când îmi aduc aminte. Atunci am pierdut toate cărțile mele adunate în decursul copilăriei și pubertății, salvându-se numai amintitul Forel care întâmplător era cu mine la Arad.

Această situație a durat cam un an. Revenind acasă soțul ei, am scăpat de tensiunea responsabilității într-o situație în care practic nu aveam posibilitatea de a schimba ceva. Acum numai fratele meu a găsit refugiu la bunica. Toată iarna am mers săptămânal acasă, dar de cum a început munca de teren, nici acest lucru nu a mai fost posibil. În fiecare dintre noi există și o doză de egoism și mă bucuram de sfârșituri de săptămână mai senine.

1953 – Festivalul Internațional al Tineretului

Spuneam că am fost adesea ros de sentimente de inferioritate. Cercul meu de prieteni progresa, având posibilitatea să studieze, pe când eu lucram ca felcer printre medici și visam ca într-o bună zi voi intra și în rândurile lor.

În anul 1953, aproape toată vara am fost prins în programul „Festivalului internațional al Tineretului”, o manifestare de propagandă comunistă comandată de Moscova, începută cu un an în urmă la Budapesta. Acum, în plină mizerie economică, România trebuia să facă față ambițiilor de a depăși performanțele țării vecine. Sarcina mea era supravegherea igienei alimentelor cu care erau întâmpinați miile de oaspeți care intrau în țară prin punctul de frontieră Curtici. A fost o curată nebunie. Trenurile soseau una după alta. Sosiți în țară, tinerii și tinerele coborau din tren într-o euforie de nedescris în timp ce țigani din comunele vecine stăteau pe peron așteptând să danseze „Perinița” cu oaspeții; miliția și securitatea, cu ochii în patru, încercau să împiedice aceste contacte, dar cu puțin succes. În jurul gării se desfășura un dezmăț nemaipomenit, mai ales când trenurile soseau după lăsarea întinericului. Îmi aduc aminte și de primul incident care a trezit „organele” la întărirea efectivelor. Unui gazetar de nu mai știu din ce țară, i s-a furat aparatul de fotografiat, un Contax care știam încă din firma Kecsckemeti că făcea o avere.

În serile în care ajungeam mort de oboseală și de foame acasă, la Arad - în prăvălii nu se găsea nimic, la piață nu ajungeam, fiind plecat din oraș – mă duceam direct la „Misisippi”, unde Ghiță, chelnerul cu un singur ochi, celălalt fiind obturat ca în filmele cu pirați, îmi făcea rost de o felie de pâine, câte un ciot de salam, trei măslin și un litru de apă minerală. După cina copioasă ascultam câteva melodii interpretate de lăutari țigani din dinastia Melak. În zori, retur la Curtici. Această groaznică corvoadă a ținut 4 zile, a urmat o scurtă pauză după care s-a reluat, fiindcă musafirii trebuiau să se întoarcă acasă. Nu țin minte ca cineva dintre ei să fi cerut azil politic la

noi în țară. În orice caz, și la dus și la întors, am avut ocazia să iau o probă din temperamentul, până atunci cu totul greșit imaginat de mine ca rece al nordicilor. Îmi amintesc de o superbă blondă cu ochi verzi zăpăcitori, de undeva din Danemarca sau Norvegia, care o rupea pe germană, deși nu prea am avut timp de discuții.

De discuții am avut însă timp nu numai în nopțile de pe teren, ci și în oraș.

Aradul intelectual

La Arad, mai mult ca la Timișoara, exista o atmosferă elitistă a unor cercuri de intelectuali de bună calitate, poate și pentru faptul că neexistând universități, intelectualitatea nu era divizată în cliici sau sfere de interese de specialitate. Existau librari consacrați care te cunoșteau personal, îți cunoșteau preferințele și îți puneau la o parte cărțile despre care știau precis că le vei cumpăra. Era un teatru cu o trupă bine încheată, o filarmonică în care veneau în turneu somitățile muzicale ale lumii. Se țineau recitaluri de pian, se savura muzica de cameră și mari artiști veneau să cânte în biserica roșie sau cea a minoriților numai de dragul de a se putea folosi de orgă. Nu mai țin minte numele a doi sași, unul de la Biserica Neagră din Brașov, altul sibian, care, ca și Valentin Gheorghiu, cântau la orgă după-amieze sau seri întregi, ocazie în care am fost tolerat în biserică, cu toate că aceste interpretări nu erau adresate publicului. Unul din băieții lui Theodor Speranția, dacă bine îmi aduc aminte Dorin, ținea săptămânal în fostul palat al amintitului Feri Baro, acum sediul ARLUS, minunate audiții muzicale din comorile propriei colecții, dar și ale altui colecționar. Pe acesta l-am vizitat, rămânând impresionat de uriașul număr de înregistrări de la începuturile discografiei până în acele zile, momentul apariției microrilelor. Ar fi mare păcat dacă această fonotecă s-a distrus. Pictorul Frențiu stătea într-un palat între Anatole France și Eminescu. L-am revăzut într-o emisiune TV cu vreun deceniu în urmă. Eram cvasi acasă în muzeul județean, unde se găsește sper și azi o colecție serioasă a pictorilor maghiari din perioada monarhiei austro-ungare.

În acei ani, cetatea și peninsula pe care e situată era ocupată de armata sovietică, dar Mureșul era abordabil pe tot cursul său în jurul cetății. Este vorba de un cerc aproape complet de mai mulți kilometri. Apele curgătoare încă nu erau poluate și permiteau lungi ture pentru înotători. Mureșul, destul de sălbatic, plin cu vârtejuri, deci nerecomandat solitarilor, făceam ture lungi și repetate în această ansă împreună cu un mic grup. De câte ori treceam râul cu mașina, în drum spre sau dinspre Timișoara, mă cuprindea nostalgia acelor ture. Mureșul mi-a fost frate. Mult mai

amonte, de exemplu la Săvârșin, apele sălbatice între niște insule te puteau fura în vârtoarea lor ducându-te la fund și nu puteai ieși decât făcându-ți vânt cu picioarele. Aici apa era cu totul altfel decât pe acolo, unde ea se deschide larg spre câmpia panonică și te poartă lin și majestuos în aval.

Povestea unei vieți, de Stefan Kecskemeti

Partea I

Pe urmele copilăriei și strămoșilor în Timișoara de altădată

http://www.bjt2006.org/SK_Pe_urmele_copilariei_0316.pdf

Partea II

Educație la mijloc de veac

Cămăși verzi – cămăși maro

http://www.bjt2006.org/SK_Educatie_la_mijloc_de_veac_0816.pdf

Partea III

Conacul bunicii – raiul pe pământ

Messerschmidt, Titobus și pom de Crăciun în văzduhul timișorean

http://www.bjt2006.org/SK_Conacul_bunicii_1016.pdf

Partea IV

23 August 1944 – Speranțe de pace și dicționare ruso-române

Între soldați și refugiați, între bombe, cămile și un pui de leu

http://www.bjt2006.org/SK_23august_1316.pdf

Partea V

Tâlhării și bombe atomice. Petru Groza și Poporul

La Liceul Piarist: "Ești un cretin! Ieși afară!"

Explozii și bătaie cruntă, zeamă de varză, șerpi și altele

http://www.bjt2006.org/SK_Talharii_si_bombe_1616.pdf

Partea VI

Pățanii cu aligatorul Ali, cu pistoale rătăcite, cu un radio ilegal...

Despre cărți, cinema, muzică și... dragoste

1948 – anul în care au început calamitățile

Primii pași în domeniul medical

http://www.bjt2006.org/SK_Patanii_cu%20aligatorul_Ali_2516.pdf

Partea VII

Vânătoare de flebotomii în preajma lui Tito

Romul și biscuiții fac minuni

Din floare în floare

http://www.bjt2006.org/SK_Vanatoare_de_flebotomii_3516.pdf

Partea VIII

Picaje cu Aviasan

"Umbre" și "dușmanii poporului"

http://www.bjt2006.org/SK_Picaje_Aviasan_3916.pdf